

5. Lasswell H.D. The Strategy of Soviet Propaganda. *The Defense of the Free World*, 1951. Vol. 24, No. 2. P. 66-78.

## **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ У ВРЕГУЛЮВАННІ ПІРАНСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ: УСПІХИ ТА НЕВДАЧІ**

Нікіта Поскрипко

**Науковий керівник:**

Олена Чумаченко

Початок 20-х рр. XXI ст. яскраво показує, що людське суспільство вступило в епоху геополітичних здвигів та потрясінь. Російсько-українська війна, Карабаська війна, військова операція у Секторі Газа та можливе зіткнення між Китаєм і Тайванем демонструють значне зростання кількості збройних конфліктів за відносно невеликий відрізок часу. Відповідно до цього, роль великих геополітичних гравців, які можуть виконувати функцію миротворців та посередників зростає. Європейський Союз, як один із таких гравців, може претендувати на таку роль, оскільки він вже має досвід урегулювання регіональних криз та конфліктів. Тому, з огляду на геополітичні виклики сьогодення актуальним стає звернення до цього досвіду та аналіз ролі ЄС у вирішенні словенсько-хорватського прикордонного конфлікту, найбільш гострою частиною якого стала Піранська проблема.

Прикордонний конфлікт між Словенією та Хорватією став наслідком розпаду Югославії. Ця подія не лише спровокувала низку кривавих збройних конфліктів на постюгославському просторі, але й спричинила появу суперечки між Словенією та Хорватією щодо кордонів між двома молодими державами. Проблема полягала у розмежуванні територіальних вод у так званій Піранській затоці. Вона знаходиться у східній частині Трієстської затоки біля західного узбережжя Словенії та Хорватії і займає площу близько 17,8 квадратних кілометрів. Суть проблеми полягає в тому, що згідно з міжнародним правом через затоку має проходити кордон, що роз'єднуватиме територіальні води двох країн. Однак у такому випадку Словенія ризикувала б де-факто втратити вихід до моря, оскільки її територіальні води були зажаті між водами Італії та Хорватії. Згідно з Конвенцією ООН з морського права, міжнародні води починаються за 12 морських миль від узбережжя країни [8]. У той час як найближчі міжнародні води знаходяться за 15,5 морських миль від берега Словенії. Хорватія наполягає на тому, щоб розмежування відбулося згідно з міжнародним правом і відповідно до статті 15 Конвенції ООН, яка забороняє змінювати розмежувальну смугу у територіальних водах [8]. На противагу цьому Словенія претендує на контроль над усією Піранською затокою, відштовхуючись від того факту, що Словенія контролювала її у 1955-1991 рр.. Крім того, вона апелює до принципу справедливості («*Ex aequo et bono*») і вважає, що, як морська держава, має право доступу до міжнародних вод. Такі різні правові позиції Словенії та Хорватії зробили вирішення проблеми дуже складним завданням.

Протягом 1991-2009 рр. на рівні двох країн відбувалися спроби врегулювати конфлікт та прийти до згоди, однак успіху вони не мали. Натомість, проблема ускладнилась, коли у 2004 р. Словенія стала членом Європейського Союзу.

Отримавши таким чином право вето, вона почала погрожувати, що заблокує вступ Хорватії до ЄС, якщо Піранська проблема не буде остаточно вирішена. У грудні 2008 р. вона висунула застереження до семи розділів переговорів щодо вступу Хорватії до Європейського Союзу, з приводу того, що «у своїх переговорних позиціях уряд Хорватії посилався на правові акти, які – прямо або через імплементаційні нормативні акти – завдають шкоди визначенню кордону між Словенією та Хорватією» [1, с. 31-32]. Це змусило ЄС втрутитись у ситуацію. До цього моменту Європа займала нейтральну позицію у конфлікті, однак Піранська проблема не могла не турбувати політичне керівництво Союзу. В інтересах ЄС не допускати жодних загострень міждержавних протиріч у такому нестабільному регіоні як Західні Балкани, оскільки це може негативно вплинути на євроінтеграційні процеси в регіоні. Власне, дії Словенії стали прикладом такого розвитку подій. Президент Хорватії С. Месіч заявив щодо цього: «Це більше не наша проблема, це проблема Брюсселя. Любляна – це проблема для Брюсселя, а не для Загреба» [3].

У січні 2009 р. європейський комісар з розширення О. Рен відвідав обидві країни і запропонував допомогу ЄС у вирішенні проблеми. 22 січня Європейська Комісія оголосила, що готова виступити посередником у конфлікті і запропонувала створити комітет з трьох членів для організації переговорів [4]. Однак Хорватія відхилила цю пропозицію. 24 лютого відбулась перша зустріч між прем'єр-міністрами Словенії Б. Пахором та Хорватії – І. Санадером, яка завершилась безрезультатно. Наступна зустріч, запланована на 28 квітня була скасована словенською стороною. Паралельно з цим, Словенія продовжила блокувати розділи угоди Хорватії з ЄС, наклавши вето на 13 розділів. З огляду на складність переговорів ЄС міг би застосувати статтю 7 Договору про Європейський Союз, яка дає можливість позбавити одну країну, яка порушує правила права вето і тим самим розблокувати переговори щодо євроінтеграції Хорватії. Однак такий варіант був би ударом по внутрішній єдності Союзу і створив би шкідливий правовий прецедент обмеження права голосу країни-члена.

У цих умовах ЄС продовжив зусилля щодо переговорів. 31 липня відбулась друга зустріч представників двох країн – Б. Пахора та новопризначеного прем'єр-міністра Хорватії Я. Косор. Словенський прем'єр позитивно оцінив їх, заявивши: «Цього року є шанс вирішити проблеми» [7]. Ця зустріч стала важливим кроком для припинення блокування вступу Хорватії до ЄС. На наступних переговорах 11 вересня були узгоджені деталі угоди про припинення блокади. Зі свого боку Хорватія повідомила ЄС, що не бажає випереджати встановлення кордону і що переговори щодо прикордонних суперечок відбуватимуться під наглядом Союзу [1, с. 40].

4 листопада 2009 р. між Б. Пахором, Я. Косор та Президентом Європейської Ради Ф. Рейнтфельдом було підписано Арбітражну угоду. Згідно зі Статтею 3 встановити морський та сухопутний кордон між Республікою Словенія та Республікою Хорватія, з'єднати Словенію з міжнародними водами та встановити режим використання відповідних морських районів мав арбітражний суд. Стаття 4 зобов'язувала арбітрів спиратись на норми міжнародного права, а також принципи справедливості та добросусідських відносин для досягнення чесного та справедливого рішення [1, 34]. Зняття блокади вступу Хорватії до ЄС та перенесення прикордонного конфлікту на міжнародний арбітраж можна вважати серозним успіхом дипломатії Європейського Союзу. Використовуючи свій авторитет він

продемонстрував, що може виступати посередником при вирішенні складних конфліктів.

Незважаючи на зусилля ЄС міжнародний арбітраж не вирішив Піранську проблему. 29 червня 2017 року Арбітражний трибунал у Гаазі виніс остаточне рішення щодо цієї справи. Словенія отримала суверенітет над 3/4 акваторії затоки. Крім того, мав бути створений коридор шириною в 2,5 морських милі для з'єднання Словенії з міжнародними водами [1]. Однак, Хорватія відмовилась визнати рішення трибуналу.

Провал зусиль ООН по врегулюванню проблеми надав можливість інститутам Європейського Союзу виступити в якості регуляторів, однак на цей раз ЄС показав себе не досить успішно. Уряд Словенії спробував посилити правовий і політичний тиск на уряд Хорватії з метою виконання остаточного рішення і для цього 16 березня 2018 р. надіслав лист до Європейської Комісії інформуючи її про порушення Хорватією законодавства ЄС і закликаючи вжити заходів [6, с. 15]. 2 травня Європейська Комісія провела усні слухання, на яких заслухала позиції обох сторін, однак не змогла надати конкретного висновку щодо справи. У січні 2020 р. Словенія направила позов проти Хорватії до Європейського Суду. Оскільки Хорватія на той момент вже була членом ЄС Піранська проблема тепер була конфліктом між країнами-членами Союзу і мала розглядатися Судом Справедливості. Однак він постановив, що «не має юрисдикції приймати рішення щодо цього позову про невиконання зобов'язань» [5]. Рішення було остаточним і оскарженню не підлягало. Таким чином, ЄС фактично знову зайняв нейтральну позицію з цього питання, залишивши його на рівні сторін конфлікту.

Таким чином, Піранська проблема на сьогоднішній день залишається офіційно не врегульованою. Роль ЄС у її вирішенні на нашу думку є суперечливою. З одного боку він досяг значного успіху у знятті блокування вступ Хорватії до Союзу і укладенні арбітражної угоди. З іншого боку нездатність Європейської Комісії та Європейського Суду врегулювати проблему після відмови Хорватії виконати вимоги Міжнародного арбітражного трибуналу негативно характеризує можливість ЄС вирішувати подібні конфлікти між країнами-членами. Піранська проблема за рівнем своєї критичності звісно не може зрівнятися з актуальними геополітичними кризами та викликами, однак самоусунення від її врегулювання, на нашу думку, є поганим рішенням. Європейський Союз має чітко усвідомлювати своє значення як стабілізуючого чинника у Європі і бути готовим виконувати цю роль, якщо він дійсно бажає бути впливовим геополітичним гравцем.

### Література

1. Arbitration Between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia, Final Award. Permanent Court of Arbitration. URL: <https://pcacases.com/web/sendAttach/2172> (дата звернення: 06.11.2023).

2. Avbelj M., Cernic J.L.. The Conundrum of the Piran Bay: Slovenia v. Croatia — *The Case of Maritime Delimitation*. The University of Pennsylvania Journal of International Law & Policy, Vol. 5, No. 2, 2007. URL : <https://ssrn.com/abstract=990183> (дата звернення: 06.11.2023).

3. Balkans row blocks EU enlargement. *The Telegraph*. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/slovenia/3834017/Balkans-row-blocks-EU-enlargement.html> (дата звернення: 07.11.2023).

4. EU moots special body to solve Slovenia, Croatia border row: report. *Eubusiness*. URL: <https://web.archive.org/web/20090401042753/http://eubusiness.com/news-eu/1232653621.62> (дата звернення: 06.11.2023).

5. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 31 January 2020. Republic of Slovenia v Republic of Croatia. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-457/18> (дата звернення: 07.11.2023).

6. Odom, J. G., Arbitration between the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia: A Case Summary. New York University, U.S.-Asia Law Institute, Maritime Dispute Resolution Project, 2017. URL: [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=3690458](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3690458) (дата звернення: 06.11.2023).

7. Slovenian, Croatian PMs Optimistic After First Meeting. *STA*. URL: <https://web.archive.org/web/20110721130154/http://www.sta.si/en/vest.php?s=f&id=1414744> (дата звернення: 07.11.2023).

8. Territorial sea and contiguous zone. UN convention on the Law of the Sea. *United Nations*. URL: [https://www.un.org/Depts/los/convention\\_agreements/texts/unclos/part2.htm](https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm) (дата звернення: 06.11.2023).

## **ВИННІСТЬ ПОЛЯКІВ У ЕТНІЧНОМУ НАСИЛЬСТВІ НАД УКРАЇНЦЯМИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ВОЛИНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ**

Ірина Кожем'якіна

Польща, відроджена в листопаді 1918 року, захопила в 1919 році Холмщину і Підляшшя і в міжвоєнні роки на державному рівні, всупереч її власної Конституції і міжнародних угод, проводила постійне нищення українства, саме на Холмщині і Підляшші, як на висунутих на захід українських землях. Проводилася активна державна політика асиміляції, колонізації і поборювання всіх форм національно-політичного і культурного чи економічного розвитку українців Холмщини і Підляшшя; все робилось, щоб позбавити українців власної інтелігенції та національної свідомості. Ніщо українське на Холмщині і Підляшші не залишалось поза рамками антиукраїнських акцій.

Першим кроком польської влади на Холмщині і Підляшші були арешти українських активістів, закриття українських шкіл, сільських читалень, заборона товариства «Рідна хата», перебрання під державну юрисдикцію церковних земель, передаючи ці землі та рештки державних земель новим польським поселенцям-осадникам на Холмщині і Підляшші. Робилося все, щоб обмежити участь українців у представницьких органах влади, і вже в 1930 році у польському сеймі не було жодного холмського українця. На Холмщині і Підляшші не видавалися українські газети, а з 1930 року була обмежена доставка українських газет та книжок з Галичини чи Волині. З 1933 року діяв закон, що українською мовою можна було користуватися лише в усному спілкуванні, а школярам учителі забороняли на перервах розмовляти своєю мовою між собою. Українців звільняли навіть з найнижчих урядових посад, заставляючи їх приймати римо-католицьку віру. Після завершення полонізації шкільництва та скасування інших громадянських прав, основний удар польської експансії був спрямований проти Православної Церкви,